

peter brook

la ora noii furtuni

O polemică nemiloasă, își amintește Brook, despărțea cu decenii în urmă lumea oamenilor de teatru. Că propus de relația artei cu societatea. Unii spuneau că trebuie mai întâi revoluționată societatea pentru ca individul să se poată schimba și el în noui context, alții că, dimpotrivă, schimbarea trebuie să plece de la individ pentru a contamina apoi întreaga societate. Unii îl invoca pe Brecht, ceilalți pe Artaud. Nu se întâineau niciieri.

Astăzi Brook contestă nu doar războului de idei, ci chiar ideile. Nu doar ideile preconcepute, sau eroante, sau pernicioase, ci ideile pur și simplu. Istorica ne probează cît de efemere sunt ideile, cele apărînd dezbatute, cele pentru care se formează plutoane de execuție și sunt trimisî copil sub arme. Nici măcar o singură idee scornită de mintea omenească, spune Brook, nu poate rivaliza cu intensitatea, din afara idei, viei însăși. Așa se face că noua lerarhie a valorilor, lizibilă în teatrul său de azi, pare foarte departe nu numai de conceptele lumii social - politice, care-l preocupau atât de tare cîndva, dar și de nivelul rational ca atare. Si tot așa se face că, întrebînat care sunt motivele ce l-au decis să monteze din nou Furtuna, Brook a spus: două - primul că e de actualitate, al doilea că nu. E de actualitate în măsura în care violența, pasiunile unențioare și cele vindicative sunt în continuare la ordinea zilei. Si nu știe cum poate nici n-a fost, în demersul poetic de a pune în creștere virtuți ca toleranță, mila, puterea de a ierta, dragostea. Iar teatrul are aptitudinea și obligația de a explora zone care se sustrag relevanței - vechiul clișeu -, situîndu-se la un nivel mai adînc decît cel al ideilor și intelectului.

Spectacolul a inspirat reacții diverse, interpretri contradictorii ale acelorași date. Critica britanică îl consideră fundamental, cea franceză - confuz. Apelul la actori africani (Sotigui Kouyaté - Prospero, Bakary Sangeré - Ariel) și asiatici, care aduc cu ei ritualuri orientale, tradiții Nô și Kabuki, alături de jocul în manieră occidentală, atribuile ocaziei magică producției, spun unii, fac textul îninteligibil, învingînd celalți (versiune franceză de Jean-Claude Carteron). De altă parte publicul poate prefera actorii europeni, între care David Bennent, copilul din Toba de înîncăeară, azi vazut ca un extratîlnar Caliban. Unanim își se concesionează lui Brookabilitatea unică de a popula cu spirit și senzibilitate un spațiu gol, presărat cu nișip ca o arena, suspendat în atemporalitate, într-o limpezime reală. Nu mai este însă vechiul, său, *empty Space*, el se numește acum *Free Space*, are o înțelegere concretă la Bouffes-du-Nord și în alte locuri din lume, unde se joacă teatru nu în localuri special concepute, fie ele noi sau vechi, care amputează fantezia, ci în spații cu personalitate proprie, caldă și omenească, dar care nu împun nimioi formei teatrale, nu constrîngînd în nici un fel imaginația. Acum spațiu deschis exprimă la Brook nevoia de perpetuă mișcare a teatrului de azi, aflat mai mult ca oricind sub semnul perisabilului. Cel care construiau teatre în secolul 18, chiar dacă nu știau încotro se îndreaptă, știau cel puțin unde se află. Noi nu știm nici una, nici alta, crede Brook, iar teatru poate profita de această incertitudine pentru a-și asuma efemeritatea și a se instala confortabil în forme trecătoare.

In fine, o permanență la Brook: cultul pentru actor ca instrument unic în investigarea unui text, a unui personaj. Natura actorului include un proces intuitiv profund intelligent, care îi conferă excepționala capacitate de a aborda un rol cu cele mai rafinate mijloace psihanalitice. Propria mea gîndire, afirmă Brook, este infinit mai neputinciosă decît gîndirea împreună cu actorul, prin actor. Cind l-a invitat pe Sotigui Kouyaté să joace Prospero, acesta l-a mărturisit că nu cîște piesă. N-o cîști, l-a zis Brook, și-o povestesc eu.

■ dominic nicodim